

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

щодо ветоування Закону України

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань проведення евакуації, розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення, забезпечення захисту дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій»

Шановний пане Президенте!

10 лютого 2026 року Верховна Рада України ухвалила у другому читанні Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань проведення евакуації, розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення, забезпечення захисту дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій» ([ресстр.](#) № 4775-IX) (далі – Закон). Ця законодавча ініціатива спрямована на врегулювання питання проведення обов'язкової евакуації з зони активних та можливих бойових дій. Закон вносить зміни, зокрема, до Сімейного кодексу України (далі – СК України), Кодексу цивільного захисту України (далі – КЦЗ України), законів України «Про охорону дитинства» (далі – Закон України № 2402-III) та «Про правовий режим воєнного стану».

Ми, представники організацій Коаліції, що опікуються питаннями захисту прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, визнаємо необхідність належного врегулювання порядку евакуації населення в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації, зокрема, дітей.

Водночас детальний аналіз змісту Закону, стенограм обговорення проекту Закону на базі Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (далі - профільний комітет), свідчить, що Закон у разі набрання ним чинності створить умови для порушення прав людини та норм міжнародного гуманітарного права. Закон де-факто запроваджує “примусову” евакуацію всього цивільного населення. Гіпотетична користь запровадження такої процедури нівелюється ризиками, які супроводжують всі етапи реалізації заходів примусу до полишення територій бойових дій. Важливо, що Закон пов'язує проведення примусової евакуації, зокрема, з потребами ведення бойових дій та облаштування оборонних споруд, що створює передумови використання житла, земельних ділянок та іншого майна цивільних осіб. За відсутності визначеної процедури компенсації це формує

ознаки прихованої реквізиції майна без належних правових гарантій. При цьому Закон містить норми, що створюють ризики непропорційного втручання у право на повагу до приватного і сімейного життя, допускають мілітаризацію гуманітарної процедури евакуації та запроваджують правову невизначеність щодо підстав і порядку її проведення.

Нижче наведені ключові застереження, описані проблеми та ризики, які створює Закон у разі підписання його Президентом України.

1. Закон створює умови для необґрунтованого розлучення сімей. Відповідно до положень IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 року та Додаткового протоколу I 1977 року держава має обов'язок захисту цивільного населення, збереження сімейної єдності, а переміщення цивільних допускається лише як винятковий захід безпеки і за наявності належних гарантій.

Разом з тим, абзацами нової редакції частини шостої статті 33 КЦЗ України, внесеними Законом, передбачено, що обласні та Київська міська військові адміністрації *«можуть прийняти рішення про проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей»* за письмовою пропозицією військового командування та за погодженням координаційного штабу.

Ці ж положення встановлюють, що в разі відмови батьків або інших законних представників супроводжувати дитину, що фіксується поліцейським, *«евакуація в примусовий спосіб дітей у безпечні райони проводиться без супроводу таких осіб»*. Далі Закон передбачає *«відібрання дитини від батьків проводиться без позбавлення їх батьківських прав»*, а якщо протягом шести місяців батьки або законні представники не звернулися про повернення дитини, *«орган опіки та піклування звертається до суду з позовом про позбавлення їх батьківських прав»*.

Таким чином, правова конструкція Закону фактично пов'язує відмову від евакуації або неможливість супроводу дитини з наслідком подальшої втрати батьківських прав.

Водночас чинний порядок проведення евакуації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841, встановлював інший підхід. Відповідно до пункту 3 Порядку проведення евакуації в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: (1) рішення про примусову евакуацію дітей приймається разом із батьками, особами, які їх замінюють, або іншими законними представниками; (2) обов'язкова евакуація дітей здійснюється в супроводі одного з батьків або законного представника.

Отже, діюче регулювання виходило з принципу, що евакуація дітей є заходом захисту сім'ї, а не підставою для її розлучення.

Натомість Закон фактично допускає відібрання дитини від батьків через обставину проживання сім'ї на території бойових дій, що не є неналежним виконанням батьківських обов'язків. При цьому СК України пов'язує відібрання дитини з безпосередньою небезпекою для її життя або здоров'я, що виникає внаслідок поведінки батьків, а не з місцем проживання сім'ї.

Такий підхід суперечить статті 51 Конституції України, за якою сім'я перебуває під охороною держави, а також принципу збереження сімейної єдності, передбаченому

міжнародним гуманітарним правом. Відповідно до норм IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни держава зобов'язана забезпечувати захист дітей та сприяти збереженню сімейних зв'язків під час переміщення цивільного населення.

Отже, примусова евакуація дітей повинна здійснюватися насамперед як евакуація сім'ї, а не як окреме переміщення дитини без її батьків. Запроваджена Законом модель створює ризик використання заходів цивільного захисту як механізму втручання в сімейні відносини, що виходить за межі мети евакуації та не відповідає принципу пропорційності втручання держави у право на сімейне життя. Водночас держава зобов'язана надавати належні гарантії евакуйованому населенню, усуваючи причини небажання евакуюватися як сімей з дітьми, так і загалом цивільного населення: брак належного житла, особливо для сімей з дітьми, обмежена можливість фінансово забезпечити проживання сім'ї, відсутність доглядових послуг у приймаючих громадах та інші.

2. Закон унормовує непропорційне втручання в право дитини на сімейне виховання та свавільне тлумачення ухилення від забезпечення безпечних умов життя дитини як підстави позбавлення батьківських прав. Законом вносяться зміни до статті 164 СК України, якими, зокрема розширюються підстави для позбавлення батьківських прав шляхом запровадження такої підстави як ухилення батьків (одного з батьків) від виконання обов'язків щодо забезпечення безпечних умов життя дитини. Водночас вказані зміни у статті 164 СК України не пов'язуються з безпосередньою відмовою батьків (одного з батьків) здійснювати супровід дитини під час проведення її обов'язкової евакуації у примусовий спосіб та незвернення до органу опіки та піклування з клопотанням про повернення дитини з документами, що підтверджують їх місце проживання на території громади, що не належить до території активних бойових дій або тимчасово окупованих РФ.

Оскільки змінена норма статті 164 СК України не прив'язана жодним чином до спеціального контексту обов'язкової евакуації дитини у примусовий спосіб, що потенційно може призвести до свавільно широкого тлумачення і її застосування і в інших ситуаціях, не охоплених контекстом евакуації. Це може призвести до непропорційного втручання в сімейне життя, безпідставного позбавлення батьківських прав і як наслідок порушення прав дитини і батьків, особливо в умовах воєнного стану, систематичних ракетних і дронівих обстрілів, терористичних актів, руйнування цивільної інфраструктури, відсутності або недоступності спеціально обладнаних укриттів. За таких обставин ризику, пов'язані з безпекою проживання, можуть бути зумовлені об'єктивними факторами війни, а не поведінкою батьків.

3. Реалізація Закону призведе до інституціоналізації дітей, що не відповідає державній політиці реформування системи догляду та підтримки дітей і євроінтеграційним зобов'язанням України. Запропонована Законом модель примусової евакуації дітей здійснюватиметься в умовах фактичної відсутності розвиненої та достатньо спроможної системи сімейних і наближених до сімейних форм виховання, здатної оперативно забезпечити влаштування дітей, розлучених із батьками.

Наявна мережа прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, малих групових будинків та патронатних вихователів об'єктивно не зможе покрити потенційний обсяг потреб, які можуть виникнути в разі застосування механізмів примусової евакуації та відібрання дітей у зв'язку з примусовою евакуацією, що було підтверджено представником Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України на засіданні профільного комітету 15 жовтня 2025 року та підтверджується [стенограмою](#) засідання. За таких умов існує реальний ризик, що діти, відібрані від батьків під час примусової евакуації, будуть тимчасово або тривало розміщуватися в інституційних закладах, що фактично означатиме їх інституціоналізацію. Такий підхід суперечить затвердженій Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки та операційному плану її реалізації на 2024–2026 роки, якими визначено послідовний курс держави на деінституціалізацію та розвиток альтернативних, сімейних форм виховання. Крім того, він не відповідає міжнародним зобов'язанням України за Конвенцією ООН про права дитини. На шляху України до набуття членства в Європейському Союзі та виконання зобов'язань щодо наближення національного законодавства до *acquis* ЄС у сфері захисту прав людини і прав, прийняття норм, які можуть фактично розширити практику інституційного розміщення дітей, створює ризик відступу від задекларованого курсу на деінституціалізацію та гармонізацію законодавства із стандартами ЄС.

4. Закон передбачає залучення для проведення евакуації Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, що є порушенням стандартів захисту цивільного населення під час збройного конфлікту. Абзацом частини шостої статті 33 Кодексу цивільного захисту України у новій редакції встановлено, що:

«Обов'язкова евакуація усіх категорій населення з підстав, зазначених в абзаці одинадцятому цієї частини, організовується та здійснюється відповідними обласними, Київською міською військовими адміністраціями спільно з органами місцевого самоврядування на відповідній території із залученням (за необхідності) підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі – ВСП ЗСУ) та Національної поліції України.»

ВСП ЗСУ відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» є військовим формуванням у складі Збройних Сил України, діяльність якого спрямована на забезпечення військової дисципліни та правопорядку серед військовослужбовців. До повноважень цієї служби не належить правоохоронна діяльність щодо цивільного населення.

Закон не встановлює критеріїв, які визначають «необхідність» залучення ВСП ЗСУ, не визначає її повноважень щодо цивільних осіб та не містить запобіжників від застосування примусу.

На відміну від ВСП ЗСУ Національна поліція України (далі – Нацполіція) є цивільним правоохоронним органом, який відповідно до свого правового статусу здійснює правоохоронні функції щодо цивільного населення і її представники не належать до комбатантів у розумінні міжнародного гуманітарного права. Саме тому залучення Нацполіції до евакуації є логічним та юридично обґрунтованим, тоді як

залучення військового формування ЗСУ створює додаткові ризики для цивільного населення.

Додатковий протокол I до Женевських конвенцій 1977 року закріплює принцип розрізнення, відповідно до якого сторони збройного конфлікту зобов'язані постійно розрізняти цивільне населення і комбатантів та відповідно спрямовувати свої дії.

Відповідно до частини 2 статті 52 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій 1977 року напади повинні суворо обмежуватися об'єктами. Що стосується об'єктів, то воєнні об'єкти визнаються тими об'єктами, які через свій характер, розміщення, призначення або використання вносять ефективний вклад у воєнні дії і повне або часткове руйнування, захоплення чи нейтралізація яких за існуючих у даний момент обставин дає явну воєнну перевагу.

Згідно із пунктом 11 Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затвердженою наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 року № 164 військовими об'єктами є: підрозділи збройних сил і організованих збройних формувань (особовий склад, озброєння і військова техніка), за винятком медичних формувань, санітарно-транспортних засобів, духовного персоналу та їхнього майна.

Тому залучення ВСП ЗСУ до проведення евакуації цивільних з огляду на статус цієї служби та підходів міжнародного гуманітарного права, **може бути розцінене ворогом як ефективний внесок цивільних у військові дії та визнання їх, відповідно, законною ціллю.**

Залучення військових до евакуації могло бути виправданим на початковому етапі повномасштабного вторгнення, коли відбувалися раптові бойові дії, державні органи ще не функціонували стабільно, а правоохоронна система була перевантажена. Однак у 2026 році евакуація вже є системною державною політикою, що реалізується військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, ДСНС, Національною поліцією та гуманітарними організаціями. Закон має регулювати плановість проведення евакуаційних заходів, а не виняткові кризові обставини. **За наявності налагоджених планових цивільних механізмів евакуації необхідність залучення військового формування на рівні закону є невиправданою.**

Крім того, значна частина евакуацій фактично здійснюється гуманітарними та волонтерськими організаціями за рахунок міжнародної підтримки.

Формалізація участі військового формування у таких заходах **може вплинути на їх сприйняття як гуманітарних і, відповідно, створює ризик зменшення міжнародної гуманітарної підтримки та фінансування евакуаційних програм.** Навіть якщо на практиці норми міжнародного гуманітарного права не завжди дотримуються стороною конфлікту, сама законодавча модель, яка поєднує військові підрозділи та евакуацію цивільних, може мати негативні міжнародні наслідки.

Таким чином, відповідне положення Закону не узгоджується з принципом розрізнення цивільних і військових, закріпленим міжнародним гуманітарним правом, та створює ризик порушення стандартів захисту цивільного населення під час збройного конфлікту.

5. Під час проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб працівники Нацполіції матимуть право застосовувати передбачені законодавством заходи примусу. Закон не містить визначення поняття «примус», опису умов та меж його застосування, коло суб'єктів, процесуальних гарантій для осіб, до яких він застосовується, а також механізмів судового контролю й оскарження.

Водночас, законодавство про діяльність Нацполіції, містить перелік заходів примусу, які може застосовувати поліція під час виконання повноважень. Так, відповідно до статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» поліція під час виконання повноважень уповноважена застосовувати заходи примусу, а саме: фізичний вплив (силу), спеціальні засоби та вогнепальну зброю. До спеціальних засобів примусу, зокрема, відносяться гумові та пластикові кийки, електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії, кайданки, сльозогінний газ, службові собаки, світлошумові гранати тощо.

Отже, примус пов'язується із можливістю застосування уповноваженим органом держави фізичного впливу до особи. Разом з тим Закон, передбачаючи примусове переміщення особи, у тому числі дитини, всупереч її волі, волі її батьків або законних представників та за участю поліцейських, створює умови і допускає застосування примусу без його нормативного визначення, умов застосування та процесуальних гарантій.

6. Закон передбачає запровадження прихованої примусової евакуації за відсутності правової визначеності підстав, порядку та умов її проведення. Законом змінено зміст частини шостої статті 33 КЦЗ України, встановивши, що обов'язкова евакуація населення з населених пунктів, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій, може бути загальною або частковою для окремих категорій населення, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та осіб похилого віку, за рішенням обласних та Київської міської військових адміністрацій.

Разом із тим чинна редакція статті 33 КЦЗ України вже передбачає види евакуації та підстави її проведення. Частиною шостою цієї статті встановлено, що обов'язкова евакуація планується і проводиться у разі виникнення загрози, зокрема, збройних конфліктів або надзвичайних ситуацій на вибухопожежонебезпечних об'єктах. Частиною сьомою визначено підстави загальної евакуації, а частиною восьмою визначено проведення часткової евакуації для вразливих категорій населення. Таким чином, Кодекс розмежовує види евакуації за характером небезпеки, масштабом заходів і категоріями осіб.

Запроваджені Законом положення не узгоджуються з цією конструкцією.

Фактично Законом вводяться нові різновиди евакуації: загальна обов'язкова, часткова обов'язкова, а також обов'язкова евакуація з метою забезпечення можливості ведення силами оборони воєнних (бойових) дій. При цьому зазначені категорії не передбачені КЦЗ України та змішують різні за правовою природою підстави евакуації.

Важливо, що ні чинне законодавство, ні сам Закон прямо не визначають таку евакуацію примусовою, і відповідно до законодавства України від обов'язкової евакуації можна відмовитися. Водночас Законом передбачено, що на територіях

активних та можливих воєнних (бойових) дій, з яких проводиться обов'язкова евакуація, встановлюється заборона або обмеження свободи пересування.

Таким чином, особа фактично позбавляється можливості залишатися в місці проживання/перебування, а відмова від евакуації поєднується із запровадженням обмежень свободи пересування. За своїм змістом це відповідає ознакам примусу, хоча законодавчо такий захід прямо не названий примусовим.

Зокрема, [стенограма](#) засідання профільного комітету свідчить, що законодавча конструкція фактично передбачає застосування примусу до цивільного населення, однак без прямого використання терміна «примусова евакуація».

Отже, Закон фактично запроваджує примусову евакуацію без її нормативного визначення та без встановлення процесуальних гарантій, а також не визначає критеріїв, за яких встановлюється заборона чи обмеження свободи пересування, що порушує принцип пропорційності втручання держави у права людини.

До переліку підстав фактично додається нова – про проведення евакуації «з метою забезпечення можливості ведення силами оборони воєнних (бойових) дій, у тому числі облаштування фортифікаційних споруд та інженерних загороджень». Водночас закон не визначає, чи є така евакуація різновидом обов'язкової евакуації, передбаченої Кодексом, чи окремим правовим режимом.

Така конструкція фактично пов'язує евакуацію цивільного населення з потребами ведення бойових дій та облаштування оборонних споруд, що створює передумови використання земельних ділянок, житла та іншого майна цивільних осіб для військових цілей. За своєю правовою природою такі дії можуть відповідати ознакам реквізиції майна. Відповідно до статті 353 Цивільного кодексу України в умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника лише на підставі та в порядку, встановлених законом, з наступним повним відшкодуванням його вартості. Водночас Закон не визначає підстав, критеріїв необхідності, порядку прийняття рішень, процедур фіксації шкоди та гарантій компенсації.

Отже, використання приватного майна для оборонних чи пов'язаних з воєнним станом потреб без встановленої процедури та гарантій відшкодування створює ризик прихованої реквізиції та непропорційного втручання у право власності, гарантоване статтею 41 Конституції України та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Додаткову невизначеність створює процедура прийняття рішень.

Закон встановлює, що рішення про проведення обов'язкової евакуації приймається військовими адміністраціями за пропозицією військового командування. Однак не визначено форму такої пропозиції. Для порівняння, у тих самих положеннях щодо примусової евакуації дітей прямо передбачено **письмову пропозицію** військового командування та погодження координаційного штабу, що свідчить про різні процесуальні стандарти для рішень однакової правової природи.

7. Закон передбачає неузгоджені зміни до нормативно-правових актів. Запропоновані Законом зміни до статті 33 КЦЗ України не узгоджуються із

положеннями СК України та Закону України «Про охорону дитинства», що створює системну правову колізію.

Зокрема, зміни до статті 33 КЦЗ України передбачають:

- прийняття обласними, Київською міською військовими адміністраціями за письмовою пропозицією військового командування та за погодженням з координаційним штабом рішення про проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій;
- проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей у супроводі батьків, інших членів сім'ї або законних представників, або за їх згодою - без супроводу;
- у разі відмови від супроводу, зафіксованої поліцейським за допомогою відеозапису, проведення евакуації без супроводу;
- у разі відмови від супроводу під час евакуації з територій активних бойових дій - відібрання дитини без позбавлення батьківських прав;
- право батьків або інших законних представників дитини звернутися до органу опіки та піклування з клопотанням про повернення дитини та надати документи, що підтверджують їх місце проживання на території, яка не належить до території активних бойових дій та/або тимчасово окупованих РФ;
- повноваження органу опіки та піклування звернутися до суду з позовом про позбавлення батьківських прав, якщо протягом шести місяців батьки не звернулися із клопотанням про повернення дитини та не підтвердили проживання на безпечній території

Водночас така конструкція породжує низку істотних правових проблем.

По-перше, порядок, підстави відібрання дитини, її повернення та позбавлення батьківських прав регулюються СК України як актом спеціального законодавства у сфері сімейних правовідносин. Включення таких норм до КЦЗ України є концептуально помилковим та порушує вимоги Закону України «Про правотворчу діяльність», принцип системності законодавства, оскільки змінює механізм сімейно-правової відповідальності через акт іншої галузевої належності.

По-друге, закон порушує право дитини бути вислуханою посадовими особами та судом під час вирішення будь-яких питань, що стосуються її життя, передбачене статтею 171 СК України. Примусова евакуація, відібрання дитини без позбавлення батьківських прав, позбавлення батьківських прав, передання іншим особам є рішеннями, що безпосередньо впливають на сімейне середовище дитини, місце проживання та спосіб життя. Відсутність прямої законодавчої вимоги щодо обов'язкового з'ясування та врахування думки дитини суперечить статті 171 СК України та принципу найкращих інтересів дитини, закріпленому в національному та міжнародному праві.

По-третє, положення про можливість позбавлення батьківських прав «інших законних представників» є юридично некоректним, оскільки за змістом статті 164 СК України позбавлення батьківських прав може стосуватися виключно матері або батька дитини. Інші законні представники (опікуни, піклувальники тощо) батьківських прав не мають, а отже не можуть бути їх позбавлені.

По-четверте, порядок відібрання дитини, передбачений статтею 33 КЦЗ України, прямо суперечить статті 170 СК України, яка встановлює вичерпний механізм відібрання дитини без позбавлення батьківських прав. Згідно з частиною другою статті 170 СК України, у виняткових випадках, при безпосередній загрозі для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування або прокурор можуть постановити рішення про негайне відібрання дитини, з обов'язковим зверненням до суду протягом семи днів. Натомість стаття 33 КЦЗ України передбачає інший, окремий механізм відібрання без дотримання встановленої СК України процедури судового контролю.

По-п'яте, окремою проблемою є співвідношення територій активних і можливих бойових дій. Закон дозволяє оголошувати примусову евакуацію дітей як на територіях активних, так і можливих бойових дій, однак відібрання дитини від батьків пов'язує лише з територіями активних бойових дій. При цьому не визначено правові наслідки відмови від евакуації на території можливих бойових дій, критерії переходу від евакуації до відібрання дитини та процедуру, яка повинна передувати такому втручання у сімейні відносини. За відсутності чітких правил однакові обставини проживання сім'ї можуть спричинити різні юридичні наслідки залежно від практики застосування норм. Разом з тим положення про можливість повернення дитини за умови підтвердження проживання батьків на території, яка не належить до територій активних бойових дій або тимчасово окупованих, фактично допускає проживання дитини на територіях можливих бойових дій, з яких така дитина може бути евакуйована в примусовий спосіб, що створює внутрішню непослідовність законодавчої логіки та не містить чітких критеріїв безпеки.

Крім того, зміни до статті 33 КЦЗ України суперечать змінам до статті 30-1 Закону України "Про охорону дитинства":

- КЦЗ України допускає евакуацію дітей без супроводу за згодою законних представників без уточнення форми такої згоди, тоді як Закон України № 2402-III передбачає письмову форму згоди;

- Закон України № 2402-III оперує категорією «передання» дитини органу опіки та піклування для подальшої передачі іншому з батьків або законному представнику, тоді як КЦЗ України передбачає «відібрання», що має інший юридичний зміст та наслідки;

- Закон України № 2402-III передбачає застосування відповідних заходів з «передання» дитини органу опіки та піклування для подальшої передачі іншому з батьків або законному представнику щодо дітей як з територій активних, так і можливих бойових дій, тоді як КЦЗ України диференціює наслідки залежно від категорії території (активних чи можливих) бойових дій.

Таким чином, запропоновані зміни створюють множинні колізії між КЦЗ України, СК України та Законом України № 2402-III, порушують принцип системності законодавства, правової визначеності та передбачуваності правових наслідків, а також можуть призвести до правової колізії та свавільного застосування норм, що безпосередньо втручаються у сферу сімейного життя та права дитини.

8. Закон містить техніко-юридичні недоліки, що створюють ризики для правозастосування. Зокрема, пропонується доповнити статтю 86 КЦЗ України новою

частиною 11 щодо забезпечення евакуйованих осіб житлом, тоді як чинна редакція цієї статті містить лише вісім частин, що свідчить про структурну помилку та відсутність належної нумераційної логіки. Крім того, питання забезпечення житлом уже врегульоване статтями 8, 84 та 86 КЦЗ України, а отже запровадження додаткової норми створює ризик дублювання та колізій. Більше того, Закон не враховує фактичну недостатність фонду житла для тимчасового проживання, що ставить під сумнів реалістичність виконання такої норми. За таких умов, ця норма набуває декларативного характеру, а сама евакуація обмежується фактично до вивезення людей, нерідко із залученням гуманітарних організацій, без належного забезпечення умов для подальшого проживання.

Аналогічна проблема виникає і щодо пункту 4 частини 6 статті 33 КЦЗ України. Закон передбачає його доповнення абзацами сьомим–двадцять другим, тоді як чинна редакція цього пункту фактично містить лише один абзац, що робить таке «доповнення» юридично некоректним.

Закон також не узгоджується із Законом України “Про основні засади житлової політики” в частині застосованої термінології. Зміни до статті 86 КЦЗ України пропонують її доповнення положенням, згідно з яким особи, евакуйовані із населених пунктів, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій, мають право на забезпечення жилими приміщеннями з фонду житла для тимчасового проживання. Водночас Закон України “Про основні засади житлової політики” застосовує термін “житлові приміщення” як базовою категорією основ житлового законодавства України. Використання в КЦЗ України іншого терміну “жилі приміщення” створює термінологічну неузгодженість, що, своєю чергою, може призвести до різного тлумачення обсягу прав евакуйованих осіб.

Сукупність цих помилок порушує принцип юридичної визначеності та системності законодавства як основоположних принципів правотворчої діяльності та складових верховенства права.

Наприкінці слід знову зазначити, що **примусова евакуація цивільного населення є крайнім заходом і її проведення має бути супроводжене наданням відповідних гарантій**. Запровадження примусової евакуації як дорослого населення, так і дітей має бути забезпечене наявністю належних умов для проживання цивільного населення в приймаючих громадах, як-то доступ до житла, медичних та соціальних послуг, освіти, працевлаштування та інші.

Тому, хоча нова редакція статті 86 КЦЗ України декларує право евакуйованих осіб на забезпечення житловими приміщеннями з фонду житла для тимчасового проживання, Закон не визначає мінімальних стандартів такого забезпечення, порядку його надання та відповідальності держави в разі їх відсутності.

У сукупності такі положення свідчать про невідповідність Закону принципу юридичної визначеності, принципу пропорційності втручання держави у права людини та гарантіям захисту сімейного життя.

У зв'язку з цим вважаємо, що положення Закону суперечать нормам міжнародного гуманітарного права, міжнародним стандартам захисту прав людини та Конституції України.

З огляду на викладене та керуючись статтями 94, 106 Конституції України, просимо Президента України застосувати право вето до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань проведення евакуації, розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення, забезпечення захисту дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій» від 10 лютого 2026 року (реєстр. № 4775-IX), та повернути його до Верховної Ради України для повторного розгляду.

Доопрацювання Закону має здійснюватися з обов'язковим залученням гуманітарних організацій, які безпосередньо здійснюють евакуацію цивільного населення, організацій у сфері захисту прав дитини, правозахисних організацій, які опікуються правами постраждалого внаслідок війни населення, а також експертного середовища у сфері міжнародного гуманітарного права.

27 лютого 2026 року

ГО «Розуміння кризи»

БФ «Схід SOS»

БФ «Право на захист»

Центр прав людини ZMINA

ГО «Донбас СОС»

БФ «Стабілізейшен Суппорт Сервісез»

Кримська правозахисна група

ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ»

ГО «КРИМСОС»